

Archeologienota

Peer (Kleine Brogel), Ekselsebaan 17

Deel II: Programma van maatregelen
Projectcode: 2020D230

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2020), Peer (Kleine Brogel), Ekselsebaan 17, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2020-16, D/2020/12654/16

HAAST evba, Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 – e-mail: rik.vandekonijnenburg@telenet.be

© 2020 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

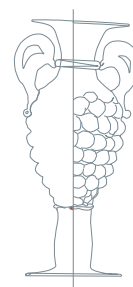
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2020/12654/16

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

INHOUD

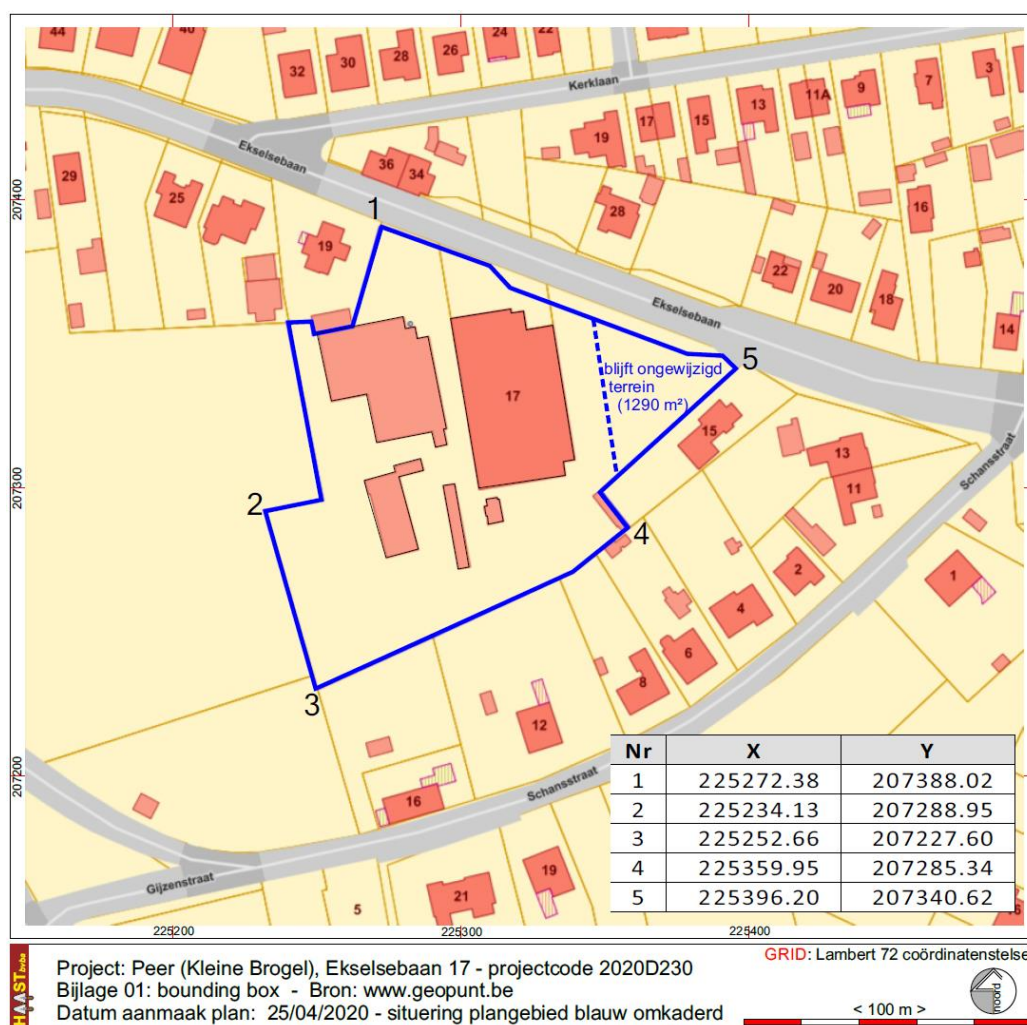
Programma van maatregelen
1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding van het vooronderzoek
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.
5. Lijst met afbeeldingen
6. Bibliografie

Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2020D230
Actoren	Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie:	
Provincie	Limburg
Gemeente	Peer
Deelgemeente	Kleine Brogel
Site	Ekselsebaan 17
Kadastrale gegevens	Percelen Peer, afd 2 (Kleine Brogel), sectie B, percelen 380v2 en 380w2 (partim)
Oppervlakte onderzoeksgebied	14006,68 m ² - 1290 m ² (terreindeel dat onaangeroerd blijft) = 12716,68 m ²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Fig. 1: Bounding Box:

Kadastrale gegevens: Percelen Peer, afd 2 (Kleine Brogel), sectie B, percelen 380v² en 380w²(partim). De oppervlakte van het terrein bedraagt 12716,68 m²

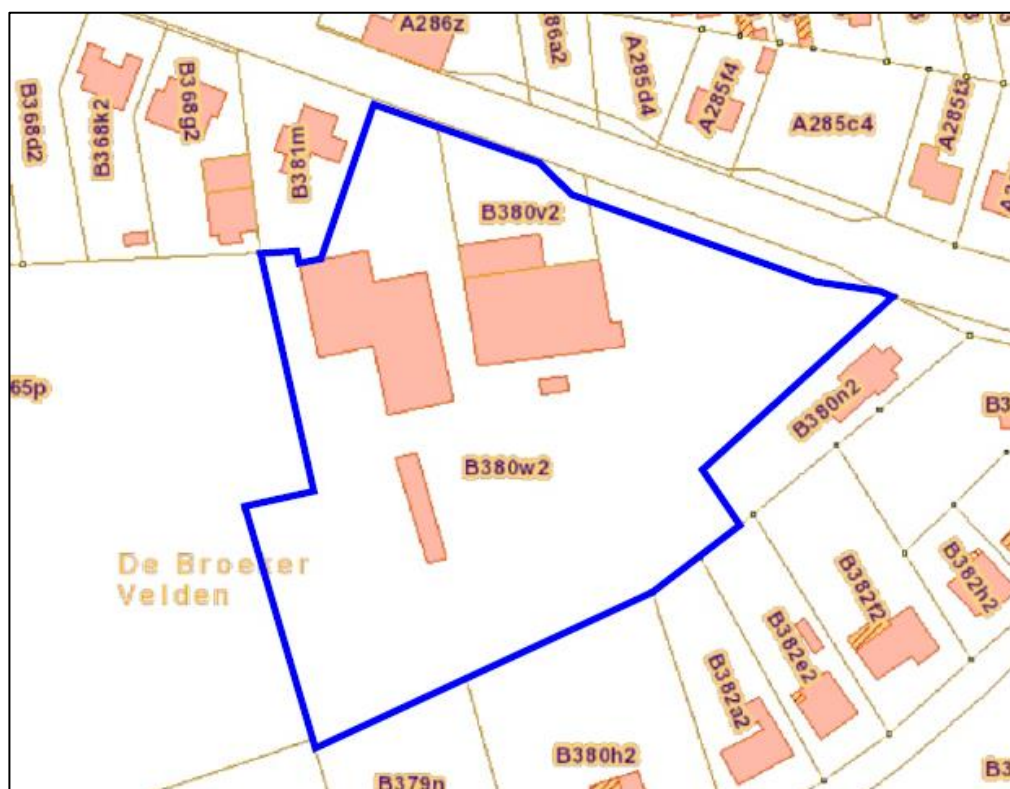
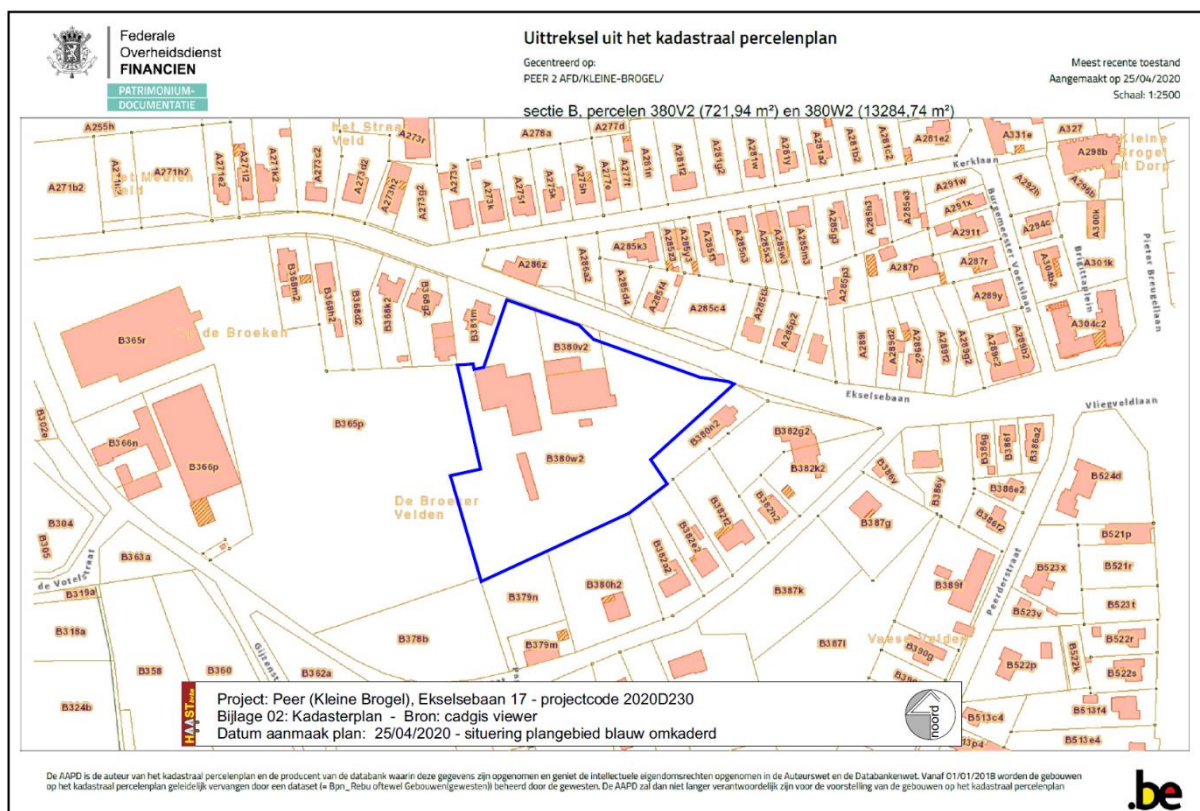

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 25/04/2020 © cadgis viewer

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Beschrijving van de geplande werken¹

De bouw- en verbouwingswerken kunnen opgedeeld worden in 4 delen:

- Verbouwing van de bestaande woning annex toonzaal, magazijn, zaaghal en bergingen
- Afbraak van de bestaande opslagplaatsen en magazijnen naast de toonzaal/magazijn en zaaghal
- Nieuwbouw van een open-opslagplaats met een dakoppervlakte van 3720 m²
- Aanleg van de omgeving met parkeerplaatsen, rijwegen, en andere verhardingen en groenaanplantingen
- Aanleg van rioleringsstelsel met een infiltratiebekken in de zuidwestelijke hoek van het terrein met een oppervlakte van 360 m² en gemiddeld 40 cm diep

Verbouwing van de bestaande woning/toonzaal/magazijn en zaaghal.

Het bestaande oostelijke gebouw zal deels gestript worden en het noordelijke gedeelte wordt verbouwd om hetgeen momenteel toonzaal, bureelruimte en magazijn is op te delen in bureelruimte, toonzaal en winkel. De bestaande funderingen worden daarbij behouden, vloeren en andere afwerkingslagen zullen vernieuwd worden zonder funderingslagen daarvoor op te breken. De bouwingrepen wat betreft dit deel van het terrein blijven derhalve beperkt tot verbouwingswerken zonder noemenswaardige ingrepen in de bodem, zelfs met behoud van de bestaande funderingen.

Afbraak van bestaande constructies

De bestaande constructies op het westelijke terreindeel bestaan uit een aaneenschakeling van gebouwen en afdaken die dienstdoen als magazijnen en opslagruimte. Het zijn open schuren op houten pijlers met zoelfunderingen. De vloerafwerking is enerzijds aangesrampte aarde en grind, anderzijds betonplaten. Deze constructies zullen tot in de funderingen afgebroken worden om plaats te maken voor een volledige nieuwbouw.

Nieuwbouw: open opslagplaats (dak)oppervlakte: 3720 m²

Op het westelijke terreindeel zal een nieuwe overdekte opslagruimte gecreëerd worden. Het dak zal gefundeerd worden op 2 parallelle rijen van elk 14 betonnen zoelfunderingen van 1,50 x 1,50 m grootte. Deze funderingsvoeten zullen aangezet worden op vaste, stabiele ondergrond. Onder het dak wordt een rijweg aangelegd in geborsteld beton terwijl de plaats voorzien voor opslag in gepolierd beton wordt aangelegd. In de noordoostelijke hoek van deze opslagruimte wordt een klein magazijn voorzien voor de opslag van klein materiaal. De funderingen hiervan sluiten aan bij de fundering van de dakconstructie met bijkomend twee rijen van 4 zoelfunderingen van elk 1 x 1 m groot.

De vloer en rijweg zullen aangezet worden op een geotextiel waarop een grove steenslagfundering van 20 cm dikte, een fijne steenslagfundering van 15 cm dikte en een afwerkingslaag van 8 tot 10 cm dikte. Maar, indien na het verwijderen van de bestaande afwerkingslaag (hoofdzakelijk beton) blijkt dat de bestaande funderingslagen voldoende sterk zijn, wordt enkel een nieuwe betonlaag aangebracht in

¹ Voor de plannen verwijzen we naar het verslag van het bureauonderzoek

geborsteld beton voor de rijweg en gepolierde beton voor het open magazijn. De totale bodemingreep blijft daarmee wat betreft vloeren en rijweg beperkt tot maximaal 45 cm².

Buitenaanleg

De buitenaanleg zal quasi volledig herzien worden met aanleg van een in- en uitrit, rijweg rondom en door de open-opslagplaats en het winkelpand, aanleg van parkeerplaatsen, aanplant van bodembedekkers, aanplant van laag struikgewas en aanplant van bijkomende bomen voor het hoog groenscherm. Voor dit laatste zullen bestaande bomen en struikgewas zoveel mogelijk behouden blijven. Voor de aanleg van de verhardingen wenst men zoveel mogelijk gebruik te maken van de bestaande steenslagfunderingen. Indien dit onmogelijk blijkt voorziet men een geotextiel waarop een koffer komt van grove steenslagfundering van 20 cm dikte, een fijne steenslagfundering van 15 cm dikte en een afwerkingslaag van 8 tot 10 cm dikte. De afwerkingsmaterialen bestaan uit betonnen grastegels met grind, waterpasserende betonklinkers, geborsteld beton en maaskeien. Voor de strook in maaskeien wordt enkel als onderlaag geotextiel tegen onkruid doorgroei aangewend.

Riolering en infiltratiebekken

Wat betreft de bestaande, te behouden bouw wordt gebruik gemaakt van het bestaande en te behouden rioleringsstelsel. Het regenwater dat van het dak van de nieuwe opslagplaats spoelt wordt afgevoerd naar een infiltratiebekken in de zuidwestelijke hoek van het terrein. Dat infiltratiebekken zal 360 m² groot worden en tot 40 cm diep uitgegraven om een draineringsstelsel aan te brengen en terug te bedekken met aanplant van een bodembedekker. De hemelwaterafvoer van de toonzaalruimte/appartement (oostelijke bouw) maakt deels gebruik van het bestaande rioleringsstelsel. Dat wordt uitgebreid met riolering langsheen de lengte- en breedtegevels met afvoer richting infiltratiebekken en met een verzamelput van 5000 liter aan de straatzijde. Daarvoor moeten bestaande aansluitingen van regenwaterpijpen aangepast en worden smalle sleuven langsheen het gebouw getrokken voor het inbrengen van afvoerbuizen met een diameter van 25 cm.

3. Resultaten van het vooronderzoek

Het bureauonderzoek

De bestaande bronnen bevatten geen gegevens over het archeologisch potentiël van het projectgebied. Wat betreft pre- en proto-historische perioden, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen zijn er geen directe aanwijzingen behoudens losse vondsten in de omgeving van metaaldetectievondsten die wel getuigen van antropogene activiteit in de streek, maar niet direct als indicatoren kunnen beschouwd worden voor bewoning uit aan de vondsten contemporaine perioden.

We moeten derhalve voortgaan op de geografische en bodemkundige ligging. Het terrein ligt op redelijke afstand van een natuurlijke waterbron, ca. 500 m ten westen stroomt de Dommel. Het terrein is vlak en droog, en, gelet op de Zbm bodem, weliswaar enkel aan de zuidrand van het terrein gekarteerd, is de bodem aantrekkelijk als landbouwgrond en langdurig bemest. Mogelijk, zoals dikwijls het geval is bij plaggenbodems, hebben die een beschermend effect gehad voor eventueel aanwezige

² Mededeling per e-mail vanwege de architect

archeologische sporen. Bovendien is het projectgebied gelegen vlak bij de dorpskern van Kleine Brogel. De cai-locatie 223604 toonde aan dat zeker in de volle Middeleeuwen er al landbouwactiviteit was rondom de dorpskern. Het dorp zelf wordt voor het eerst in vermeld in een oorkonde van 1222 als Minor Brogela, Keltisch-Romaans voor moerassig, met klein struikgewas begroeid grensgebied³. De cai-locatie 223604 toonde aan dat zeker in de volle Middeleeuwen er al landbouwactiviteit was rondom de dorpskern. Vondsten / sporen uit de Middeleeuwen, mogelijk zelfs uit de vroege Middeleeuwen zijn dus niet uit te sluiten.

Wat betreft de Nieuwe Tijd en later zijn er aanwijzingen op de historische kaarten dat het projectgebied enkel in gebruik was als weide of akker, mogelijk met hagen of bomen omzoomd zoals aangeduid op de Ferrariskaart en de Vandermaelenkaart.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de archeologische potentie van het projectgebied het hoogst is naar sporen uit de vroege ontwikkeling van het dorp Kleine Brogel; sporen uit de vroege en/of volle Middeleeuwen.

Wat betreft sporen uit de steentijd: het projectgebied is te ver afgelegen van een natuurlijke waterbron en bevindt zich niet in een gradiëntzone waar de hoogste verwachting geldt voor sporen uit die periode.

Wat betreft sporen uit de metaaltijden: ten noorden van het projectgebied en ten zuiden zijn er sporen van Celtic Fields. Sporen van bewoning uit de Metaaltijden zijn in de omgeving (nog) niet aangetroffen, maar ook hier geldt voor het projectgebied de behoorlijk grote afstand tot een natuurlijke waterbron. De verwachting naar sporen uit die periode is eerder een verwachting naar off site fenomenen, sporen van landbewerking, spiekers, mogelijk een geïsoleerde afvalkuil, eerder dan nederzettingssporen.

Wat betreft sporen uit de Romeinse periode: ook daarvoor zijn er geen directe indicaties en lijkt ons de verwachting ook eerder laag omwille van de geografische situering van het projectgebied ten opzichte van een natuurlijke waterbron.

De hoogste verwachting dient ons inzien gesteld naar sporen uit de vroege en zeker de volle Middeleeuwen gelet op de nabijheid van de dorpskern van Kleine Brogel.

Het landschap evolueerde waarschijnlijk van heide en/of duingebied naar een akker- of weiland dat deel uitmaakte van het landbouwareaal rondom de dorpskern van Kleine Brogel. In de omgeving van het projectgebied, met name op het militair domein en in de valleien van de Dommel en de Peerderloop komen nog aanplantingen voor van naaldbomen en loofbos.

³ Pauwels D. 2005: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Maaseik, Kanton Peer, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 19N3, Brussel - Turnhout. (<https://id.erfgoed.net/themas/14673>)

De evolutie van het terrein is mede bepaald door het gebruik ervan. Oorspronkelijk lijkt het een heidegebied. Later, vanaf de late-Middeleeuwen (?) misschien nog later lijkt het gebied te horen tot het landbouwareaal dat grensde aan de dorpskern van Kleine Brogel. Vanaf het tweede kwart van de 20ste eeuw wordt het gebied in gebruik genomen voor uitbating van een houthandel. Oorspronkelijk blijft de terreininame beperkt tot de bouw van enkele kleinere loodsen en mogelijk, gelet op de aanwezigheid van taludhaakjes op de topografische kaarten uit 1939 en 1950, wordt voor de bouw van die loodsen een deel van het terrein kunstmatig opgehoogd. Na 1970 wordt een deel van de oude loodsen afgebroken en vervangen door nieuwe met een constructie met winkel, magazijn en appartement, en anderzijds wordt de noord-zuid georiënteerde loods uitgebreid met een aanbouw aan de westzijde over de volledige lengte van de schuur en een aanbouw in de noordwestelijke hoek. Grote delen van het terrein, inclusief de vloeren binnen de opslagruimten worden aangelegd in beton. Ten zuiden van de loodsen worden grindpaden aangelegd en met grind verharde opslagplaatsen, in de noordwestelijke hoek gebeurt hetzelfde en op het gedeelte tussen de Ekselsebaan en het winkelpand/appartement wordt een grote parking aangelegd in grind.

De impact van het bouwprogramma op het bodemarchief is eerder zeer beperkt. Bestaande verhardingen worden verwijderd en - met hergebruikt van de bestaande funderingslagen waar mogelijk - worden nieuwe afwerkingslagen aangebracht. Voor de groenaanplant wordt het bestaande maaiveld behouden, bodembedekkers worden in de bestaande teelaarde aangeplant en voor het lage en hoge groenscherm wordt zoveel mogelijk behouden van het bestaande bomen- en struikenbestand. De grootste impact op mogelijk aanwezig bodem archief is enerzijds de bouw van de nieuwe houtopslag en met name de funderingszolen, maar ook die ingreep is beperkt tot het uitgraven van twee rijen van 14 funderingsputten van elk maximaal 2 x 2 m groot en twee rijen van elk 4 funderingsvoeten van elk maximaal 1,50 x 1,50 m groot. Anderzijds is er de aanleg van het infiltratiebekken met een oppervlakte van 360 m² (3,6 aren) in de zuidwestelijke hoek van het terrein. Maar, aangezien dat in de zone gelegen is waar het terrein opgehoogd werd, cfrt de taludhaakjes op de topografische kaarten uit 1939/1950 (fig. 25) die wijzen op een abrupt niveauverschil waarvan momenteel niets meer te merken is, is ook de impact van de aanleg van dat bekken zeer beperkt. Bijkomend, de taludhaakjes wijzen ons inzien op een ophoging van het terrein wat betreft de oostelijke helft in de periode van de bouw van de eerste loodsen. De impact van de bouwwerken en buitenaanleg blijft daardoor beperkt tot ingrepen in opgebrachte gronden.

Advies

Uit voorgaande blijkt dat de archeologische verwachting, het archeologisch potentieel van het terrein, het hoogste is naar sporen uit de vroege en volle Middeleeuwen. Maar:

- het terrein werd in het tweede kwart van de 20ste eeuw deels opgehoogd,
- later werd het terrein volledig opgehoogd, voor het verder uitbouwen van de houthandel en met name plaats voor houtopslag,
- de impact van de bouwwerken kan door de terreinophogingen beschouwd worden als minimaal wat betreft verstoring van de oorspronkelijke bodemopbouw,
- de grootste mogelijke impact op de oorspronkelijke bodemopbouw hebben de funderingswerken van de nieuwe houtopslag en de aanleg van een infiltratiebekken, maar de oppervlaktes van die bodemingrepen zijn zeer beperkt en gespreid,
- voor de buitenaanleg wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande funderingslagen,

- de aanleg van groenaanplant gebeurt met zoveel mogelijk behoud van bestaande bomen en struiken,
- de aanplant van bodembedekkers gebeurt door een herwerken van de toplaag van de aanwezige teelaarde, met zo nodig aanvoer van bijkomende teelaarde, waardoor ook daarvan de impact op de oorspronkelijke bodemopbouw onbestaande is aangezien men werkt in opgebrachte gronden,
- de verbouwingen aan de bestaande constructie hebben wat betreft de interieurwijzigingen geen impact op bestaand bodemarchief,
- wat betreft de rioleringswerken rondom het bestaande gebouw wordt deels gebruikt gemaakt van het bestaande rioleringsnet,
- wat betreft de nieuw aan te leggen rioleringen en waterput geldt ook daar dat men hoofdzakelijk in opgebrachte gronden ingrijpt en dat de bodemingrepen beperkt zijn tot smalle, relatief ondiepe sleuven (maximaal 60 cm).

Om al deze redenen wordt geadviseerd het terrein vrij te geven van verder archeologisch onderzoek. De geplande bodemingrepen zullen immers geen invloed hebben op eventueel aanwezige archeologische sporen. Aangeraden wordt wel om, zoals trouwens gepland, daar waar de huidige funderingslagen niet hergebruikt kunnen worden, de bodem eerst af te dekken met een geoplastiek alvorens funderingslagen aan te brengen.

Dit ontslaat de aannemer/bouwheer echter niet van zijn verplichtingen.

De aannemer/uitvoerder van de werken is gehouden aan de meldingsplicht van archeologische vondsten. Deze melding van archeologische toevalsvondsten is wettelijk verplicht. De context zit vevat in [artikel 5.1.4](#) van het [Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013](#).

De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.

Niet van toepassing

5. Lijst met afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2017 © cadgis viewer

Fig. 3: Verkavelingsplan zoals aangereikt © J. Scheelen, landmeter-expert

Fig. 4: voorstel inplanting proefsleuven.

6. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via: <https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>